

Grzegorz Jacek Brzustowicz

Ród Hagenów (Indagine) w średniowieczu : z heraldyki i genealogii rycerstwa Nowej marchii i Pomorza Zachodniego

---

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 2, 58-77

1995

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Grzegorz Jacek Brzustowicz
Granowo

RÓD HAGENÓW (INDAGINE) W ŚREDNIOWIECZU. Z HERALDYKI I GENEALOGII RYCERSTWA NOWEJ MARCHII I POMORZA ZACHODNIEGO*

Niewiele znamy poświadczonych przypadków spokrewniania się w Nowej Marchii rodzin rycerskich pochodzenia niemieckiego i słowiańskiego. Musiało ich być najwięcej na przełomie XIII/XIV wieku, lecz w źródłach trudno na nie natrafić. Z tego też powodu staramy się dokładnie rozpoznać już znane. Niektóre z powiązań rodzinnych doprowadzały do powstawania związków ponadrodzinnych. Takie clenodia, składające się z dwóch lub więcej rodzin oparte były na więzach genealogicznych, a przejawiały się w przyjmowaniu imion, wzajemnym dziedziczeniu dóbr, zamieszkiwaniu tych samych miejscowości oraz upodabnianiu swoich herbów. Istnieją przesłanki, aby domyślić się takiego clenodium pomiędzy Hagenami a Bojtinami w XIV wieku.

Hagenowie wywodzili się z okolic Lipska, z zamku Indago, inaczej nazywanego Hogen (Hain). Stąd też w źródłach występują początkowo pod nazwą Indagine, a potem von dem Hagen¹.

Przedstawiciele tej rodziny już w XIII wieku odnotowano w Meklemburgii, w Holsztynie, na Pomorzu Zachodnim i na Śląsku.² Koło Rostoki (Rostock) w Meklemburgii i w Księstwie Rugijskim są wymieniani na dyplomach z lat 1213-1218³. Z tej linii wywodził się, działający na Pomorzu, Teodoryk „de Indagine”, od którego z kolei pochodzą Hagenowie żyjący w Księstwie Zachodniopomorskim i Nowej Marchii.⁴ Istnieją

---

*W trakcie prac redakcyjnych poniższy tekst przekazano do recenzowania dr. E. Rymarowi. Obszerne fragmenty jego recenzji zamieszczone zostały w dziale „Polemiki, sprostowania, uzupełnienia.”

liczne przykłady na to, że rody osiadające na Pomorzu i w Nowej Marchii główną swoją siedzibę nazywały swoim nazwiskiem.⁵

W okolicach Bierzwnika, w początkach XIV wieku, istniała wieś Indagine. Nie mamy o niej żadnych informacji poza tym, że w 1306 roku pleban z tej wsi przebywał w klasztorze bierzwnickim.⁶ Zazwyczaj umiejscawia się ją w pobliżu Klasztornego. Czy można tę osadę wiązać z Hagenami? Niepewnymi przesłankami są: zbieżność nazw, fakt posiadania przez rodzinę v.d. Hagen sołtysostwa w pobliskim Klasztorne do 1406 roku⁷ i lenna w niezbyt oddalonym Krzęcinie, od 1313 roku⁸.

Hagenowie byli lennikami Wedłów z Korytowa i Drawna. Otrzymali od nich 19 kwietnia 1313 roku sołectwo, patronat nad kościołem, czynsze z 40 łanów, dochód z karczmy i 340 kur w Boguszynach (ziemia pełczycka).⁹ Nadanie przyjmował rycerz Henning (Hennyngo, Joannes) „dicto de Indagine”, któremu ci sami Wedlowie dołożyli jeszcze 10 łanów w Sławęcinie (ziemia choszczeńska), 66 łanów z lasem i patronatem kościelnym w Raduniu (ziemia choszczeńska) oraz 28 łanów z folwarkiem 8-łanowym i trzema pobliskimi jeziorami w Krzęcinie (ziemia choszczeńska).¹⁰

Prawdopodobnie bratem Henninga był rajca pełczycki, Wichman Hagen (Indagine), wraz z którym przebywał w Lubieniowie koło Recza w lutym 1315 roku.¹¹ Byli tam świadkami nadań czynionych na rzecz cystersek pełczyckich.¹²

Latem tego samego roku dobra Hagenów w Pełczycach i Boguszynach znalazły się w granicach Księstwa Szczecińskiego. W układzie zawartym 27 sierpnia 1315 roku, dotyczącym sprzedaży ziemi pełczyckiej księciu szczecińskiemu Ottonowi I, magrabia Waldemar zaznaczył, że: „wszyscy (jego) wasale, mający dobra w rzeczonym okręgu pełczyckim, są zobowiązani do posłuszeństwa i służby ... księciu (szczecińskiemu) i jego dziedzicom, chociażby inne lenna posiadali w naszych ziemiach”.¹³

W tym czasie Hagenowie stali się podwójnymi lennikami. W 1318 roku utracili Boguszyny, które zadłużeni Wedlowie zastawili mieszczanom stargardzkim.¹⁴ Henning nadal występuje w otoczeniu Wedłów. W tym samym roku przebywał w Blocksdorf koło Choszczna, gdzie był świadkiem transakcji z mieszczanami.¹⁵

Za wierną służbę, 26 lutego 1319 roku, magrabia Waldemar potwierdził Henningowi nadane wcześniej przez Wedłów posiadłości. Z zachowanego dokumentu wiemy, że teraz rycerz ten posiadał 60 łanów z pełnymi

prawami w Raduniu, wraz z patronatem kościelnym, z wyższym i niższym sądownictwem oraz z „całą równiną, w granicach takich w jakich (wcześniej) posiadali Wedlowie.”¹⁶ A „ponadto we wsi Krzęcin 31 łanów ze wszystkimi prawami, pożytkami jakie pierwiej mieli w posiadaniu i w takich samych granicach rycerze Wedlowie, a które uwolnili i jemu (Henningowi) przekazali”. Dodatkowo temu samemu rycerzowi przyznano las (3 łany) „z tej strony (gdzie są) jego dobra ...” oraz uwolniono jego siedziby od służebności ogrodowej, stróży czy remontu umocnień na sześć lat.¹⁷

Sytuacja polityczna Hagenów, podobnie jak i innych nowomarchijskich rodów, uległa zmianie jeszcze w tym samym roku, gdy 14 sierpnia zmarł margrabia Waldemar, a w 1320 roku ostatni z dynastii askańskiej – młody Henryk II.

W 1319 roku rozpoczęła się w Nowej Marchii rywalizacja pomiędzy spokrewnionymi z Askańczykami dynastiami o objęcie rządów. Początkowo przewagę zdobyli książęta zachodniopomorscy, ale walki wewnętrzne i rozboje trwały nadal. Gryfici sprawowali regencję głównie przy poparciu miast Choszczna i Lipian oraz okolicznego rycerstwa. Od 1324/1325 roku przewagę zaczął zdobywać Ludwik Wittelsbach, przeciwko któremu książęta pomorscy zawarli w 1325 roku układ z królem polskim, Władysławem Łokietkiem. Wielka wyprawa wojsk polsko-litewskich w 1326 roku nie przyniosła opanowania tego obszaru na dłużej, a jedynie zniszczenia. Koalicja antybrandemburska rozpadła się w kilka lat potem, co przypieczętował układ gorzowski w 1331 r.

Pomorzan w trakcie rywalizacji o Nową Marchię poparło miasto Choszczno i okoliczne rycerstwo. W gronie zwolenników znaleźli się Wedlowie ze Złocienca, Segefeldowie z Górzna i Żabicka, Güntersbergowie z Kalisza Pomorskiego, Heynon Liebenow z Waleccyzny oraz Hagenowie i Bojtinowie.¹⁸

Już 28 lipca 1319 roku Henryk „de Indagine” przebywał w Suchaniu u boku księcia Ottona szczecińskiego, gdy nadawał wieś Lipki (Lynde) Heningowi de Liebenow.¹⁹ Popierając Gryfitów, weszli Hagenowie w posiadanie Laskowa, położonego na zachód od Pełczyc. Wzniesli tutaj obronny dwór, w którym 28 lipca 1320 roku gościli księcia szczecińskiego, wspomagającego brata Warcisława w walkach o Nową Marchię. W roli gospodarzy wystąpili rycerze i bracia, Henning i Henryk.²⁰ Możemy ustalić już pierwszą generację Hagenów w Nowej Marchii i na Pomorzu. Obok Henninga i Henryka „de Hagene” (wsp. 1319-22) należeli do niej: wymie-

niony wcześniej rajca pelczycki Wichman (wsp. 1315) i chyba młodsi – Ludwik i Hanczekin. Czołową rolę odgrywał Henning (wsp. 1313-1333).²¹

Najmłodszych Hagenów poznajemy w latach 1321-1322. Przy potwierdzeniu dla Henninga praw do Radunia i Krzęcina, 29 września 1321 roku, świadkami czynności Hassona, Henninga i Betekina Wedłów byli rycerz Henryk i giermek Ludwik de Hagen. Ten ostatni mieszkał w Choszcznie jeszcze w 1359 roku.²²

Do roku 1322 w pomorskim Laskowie miał swoją siedzibę Hanczekin. Wraz z żoną Gertrudą zdecydował się przekazać swoich 21 łanów w tej wsi cystersom z Bierzwnika.²³ W tym samym czasie Hagenowie posiadali dwór rycerski w Blocksdorff koło Choszczna.²⁴

Podporą rządów książąt zachodniopomorskich w Nowej Marchii w latach 1320-1323 byli Wedlowie oraz ich lennicy, tacy jak Hagenowie i Bojtinowie.²⁵ Wraz z upadkiem regencji Warcisława IV i Ottona w 1323 roku przedstawiciele tych dwóch rodzin znikają z nowomarchijskich dokumentów. Hagenowie prawdopodobnie przenieśli się do dóbr położonych na Pomorzu, drudzy wycofali się do Człopy. Władzę objęła dynastia Wittelsbachów. Gryfici, wspierani siłą z Nowej Marchii, stali się teraz naturalnym sojusznikiem króla polskiego, Władysława Łokietka. Wedlowie w 1324 roku przeszli na stronę Wittelsbachów i przystąpili do wojny z Pomorzanami, nie zwracając uwagi na los ich pomorskich lenn.²⁶

Podobną postawę mogli wymusić na Hagenach, ale w latach 1322-32 słyszymy o Henningu w Jasionowie i Nowielinie, enklawach brandenburskich położonych na Pomorzu.²⁷

Zaprowadzanie spokoju w Nowej Marchii trwało do 1330 roku. Mogli wreszcie Ostenowie osiąść w Drezdenku, a resztę oponentów objął układ gorzowski z 1331 roku.²⁸ Hagenowie do swoich posiadłości na ziemi choszczeńskiej mogli wrócić najpóźniej w 1333 roku. W czerwcu tegoż roku samodzielne rządy w państwie objął margrabia Ludwik, któremu zależało na nawiązaniu dobrych stosunków z sąsiadami. 28 czerwca w Lipianach podpisał rozejm z książętami szczecińskimi Ottonem I i Barnimem III, a 25 lipca zawarto podobny układ z Polską.²⁹ W układzie przewidziano, że „rycerze, którzy w czasie wojny utracili swoje lenna, mają je zgodnie z posiadanymi uprawnieniami odzyskać.”³⁰ Teraz ostatni przeciwnicy składają broń. Latem 8 lipca 1333 roku w Choszcznie składają hołd margrabiemu Ludwikowi Wedlowie ze Złocieńca, Świdwina i Krzywnicy.³¹ Hagenowie także już są w swoich dobrach. W 1333 roku w swojej siedzibie „in villa Crantzin” był rycerz Henning. Jesienną, 25 li-

stopada, przebywał w klasztorze bierzwnickim, gdzie był świadkiem zapisów na rzecz cystersów ze strony rycerza Ludwika Hasselowa z Rakowa.³²

Jest to jednocześnie ostatnia informacja o tym rycerzu. Henning von Hagen zmarł między 25 listopada 1333 a 13 maja 1337 roku, kiedy to lennami dysponują już jego syn i brat.³³

Na Pomorzu słyszymy wówczas o Eberhardzie „de Indagine”, rajcy trzebiatowskim w 1336 roku, i o Janie von Hagen, opacie w Eldenie.³⁴ Hagenowie z Krzęcina byli spokrewnieni z wielkopolskim rodem Bojtinów herbu Drogosław. Dokumenty tylko raz wymieniły stopień pokrewieństwa pomiędzy dwoma ich przedstawicielami. W 1347 roku margrabia, nadając lenno Hińczy Bojtinowi, określił go terminem „avunculus” w stosunku do Ottona Hagen z Radunia i Krzęcina.³⁵ Pierwszy z nich był bratem lub synem Jakuba Bojtina, a drugi – synem Henninga Hagen.

„Avunculus” może znaczyć tyle co „spokrewniony”, zazwyczaj jednak przyjmuje się, że odnosi się do wuja, ewentualnie do krewnego ze strony matki – kuzyna lub powinowatego, w tym także krewnego związanego z czyjąś siostrą.³⁶ E. Rymar opowiada się za określeniem „wuj”, ewentualnie za „kuzynem” w tym konkretnym przypadku.³⁷ P. v. Niessen jest za „wujem” lub „stryjem” Ottona Hagen.³⁸ Niewykluczone, że chodzi tutaj jednak o wuja. Przypuszczalnie żoną Henninga Hagen była nieznaną z imienia córką Jakuba Bojtina. Jeżeli tak było, to od razu nasuwa się pytanie, kiedy zawarcie takiego związku było możliwe? W 1337 roku Otton znajdował się pod opieką stryja Henczekina, wtedy seniora rodu, i nie był chyba w zaawansowanym wieku.³⁹ Jeszcze w 1344 roku Otton był giermkim.⁴⁰ Hipotetycznie urodziny tego Hagen kładę na lata 1315-1320, bliżej jednak tej drugiej daty. Przemawiałoby za nią imię Hagen, który wyraźnie otrzymał je na cześć księcia szczecińskiego, a ten – jak wiemy – 28 lipca 1320 roku odwiedził w Laskowie Henninga i Henryka Hagenów.⁴¹

To założenie pozwala z kolei na wyznaczenie terminu zawarcia ewentualnego związku małżeńskiego pomiędzy ojcem Ottona Hagen a Bojtinówną najpóźniej na przełom 1319/1320 roku. Zbiegł się on z okresem, kiedy Henning Hagen wraz z Jakubem Bojtinem znaleźli się w stronnictwie księcia Wacława IV.⁴²

Otton Hagen był związany z linią Wedłów ze stargardzkiej Krzywicy (Uchtenchagen). Przedstawicielowi tej linii, Arnoldowi z Recza (de Retz), znanemu potem (1343) wójtowi w okręgu myśliborskim, przeka-

zał podczas pobytu w Choszcznie 6 łanów swoich w Raduniu.⁴³ Ten sam Hagen posiadał jeszcze lenna w Krzęcinie, Sławęcinnie i Żeńsku. Lenno w Raduniu nadal mało. W 1344 roku Otton odsprzedał tutaj dalszych kilka (4) łanów mieszczanom choszczeńskim.⁴⁴ Świadkiem tej czynności był Hińcza Bojtin. W 1347 roku (16 grudnia) margrabia pozwolił przekazać Bojtinowi, krewnemu („avunculus”) Ottona Hagen, 6 łanów w Krzęcinie wraz z siedzibą w Raduniu i całością jego lenna.⁴⁵

Hińcza miał także zagwarantowane prawa do dziedziczenia innych lenn Hagen. W 1358 roku Otton Hagen za pozwoleniem swojego spadkobiercy, Hińczy Bojtina, sprzedał 9 łanów w Raduniu koło jezior Diabelskiego i Grodowego. Jako rekompensatę Bojtin otrzymał 300 grzywien. Transakcję Hagen zatwierdził 5 listopada Wedegon v. Wedel.⁴⁶ O Ottonie już więcej nie słyszymy, może zmarł w 1358/59 roku, skoro jego lennami zarządza spadkobierca.

W 1359 roku, przy sprzedaży na rzecz Choszczna 3 łanów w Raduniu przez Hińczę Bojtina, w gronie świadków „, przeważnie Bojtinów”, wystąpił Mikołaj-syn Ottona Hagen.⁴⁷

Ostatnią transakcją zawartą pomiędzy przedstawicielami dwóch spokrewnionych rodów była sprzedaż bedy posiadanej przez Bojtinów w Żeńsku (1373). Za 200 marek nabył ją Gerard v. Hagen.⁴⁸

Na Pomorzu Hagenowie posiadali mniejszy kompleks dóbr niż w Nowej Marchii. Położony w pomorskiej ziemi pyrzyckiej Nowielin był właściwie enklawą brandenburską. Tutaj Hagenowie posiadali warowny dwór, spełniający rolę bazy wypadowej w kierunku Pyrzyc.⁴⁹ W 1369 roku mieszkaniec Choszczna Jenek von Hagen wraz z Bartłojem von Brederlow przekazali 4 łany położone w Nowielinie joannitom z Choszczna.⁵⁰ Ten sam Hagen posiadał Jesionowo, gdzie kolejnych 5 swoich łanów przeznaczył w 1373 roku dla kościoła NMP w Pyrzycach.⁵¹ Za potomstwo Henczekina uważam rycerzy z Laskowa i Brzeziny: Teodoryka (VI), Markwarda (V), Henninga (III) i ich siostrę Gertrudę, która dziedziczyła swoje imię po matce.⁵²

Gertruda przed 1348 rokiem została żoną Piotra v. Schultebolte. Jej mąż przejął w posagu 8 łanów w Laskowie. Posiadał je już w 1348 roku.⁵³ W późniejszym czasie z nieznanymi powodów wybuchł spór pomiędzy nim a braćmi żony. W 1350 roku zmuszono braci Teodoryka i Markwarda Hagenów do przekazania zakonnikom z Bierzwnika 12 łanów ze swojej części we wsi Laskowo. Wójt nowomarchijski przeznaczył na razie 4 łany

dla mnichów, a 8 dla krewniaka i jego żony. Po śmierci Gertrudy i jej męża łany te miały przejść na własność klasztoru bierzwnickiego.⁵⁴

Piotr nie zastosował się do umowy, skoro w 1358 roku sprzedał posiadane łany w Laskowie miastu Chojnie.⁵⁵

Sąsiednia Brzezina należała w latach 1350-60 do Henninga (III) v. Hagen, lennika cystersów kołbackich.⁵⁶

W okolicach Choszczna posiadali dobra bracia Mikołaj i Janek, synowie Ottona z Radunia i Krzęcina. Do nich należało 10 łanów w Żeńsku, z których 8 sprzedali za 160 marek grzywien sołtysowi choszczeńskiemu Mateuszowi Heinsbergowi i radzie miasta Choszczna. Świadkiem tej transakcji był mieszczanin choszczeński Ludwik de Hagen.⁵⁷ W 1373 roku będąc w tej wsi miał Gerard von Hagen, którą powiększył o część należącą do Bojtinów.⁵⁸ Siostra Gerarda – Kunegunda – była mniszką w klasztorze w Pełczycach. 21 lipca 1375 roku otrzymała od brata 2 łany z ojcowizny z Żeńska.⁵⁹

Po trzeciej generacji Hagenów wypadnie nam zaliczyć Berndta, wspomnianego w Choszcznie w 1380 roku (potomek Ludwika ?), rycerza Melchiora (wsp. 1372) i Bolte (wsp. 1372-1392) oraz Gotfryda II (wsp. 1380-1388) z Lüneburga, syna nowomarchijskiego rycerza Gotfryda I (wsp. 1350).⁶⁰

Czwartą generację Hagenów reprezentują bracia Markward (VI) i Ludwik (II), którzy w 1392 roku posiadali – wraz z Bolte v. d. Hagen – prawa do młyna koło Barlinka.⁶¹ W 1400 roku należały do nich liczne lenna na Pomorzu i w Nowej Marchii, tj. Raduń, Krzęcin, Żeńsko koło Choszczna, Sulinierz i Radzim koło Myślborza oraz Laskowo, Brzezina i Nowielin w ziemi pyrzyckiej.⁶² W 1400 roku Markward z Sulimierza sprzedał swoje lenno w Brzezynie cystersom kołbackim za 600 grzywien, z zachowaniem praw do dożywocia dla żony brata, Ludwika.⁶³ Prawdopodobnie ta odprawa (wdowa?) została zniszczona podczas najazdu Pomorzan w latach 1411-14.⁶⁴

W Raduniu lennem nadal zarządzała linia wywodząca się od Henninga II. Syn Ottona, Mikołaj, 5 kwietnia 1405 roku przekazał miastu Choszczno, za 25 marek, swoją rentę z karczmy w tej wsi w wysokości 2 funtów.⁶⁵ W rok potem, 19 maja, sprzedał miastu posiadane lenno sołtysie w Klasztorne koło Bierzwinka oraz 6 swoich łanów w Raduniu.⁶⁶

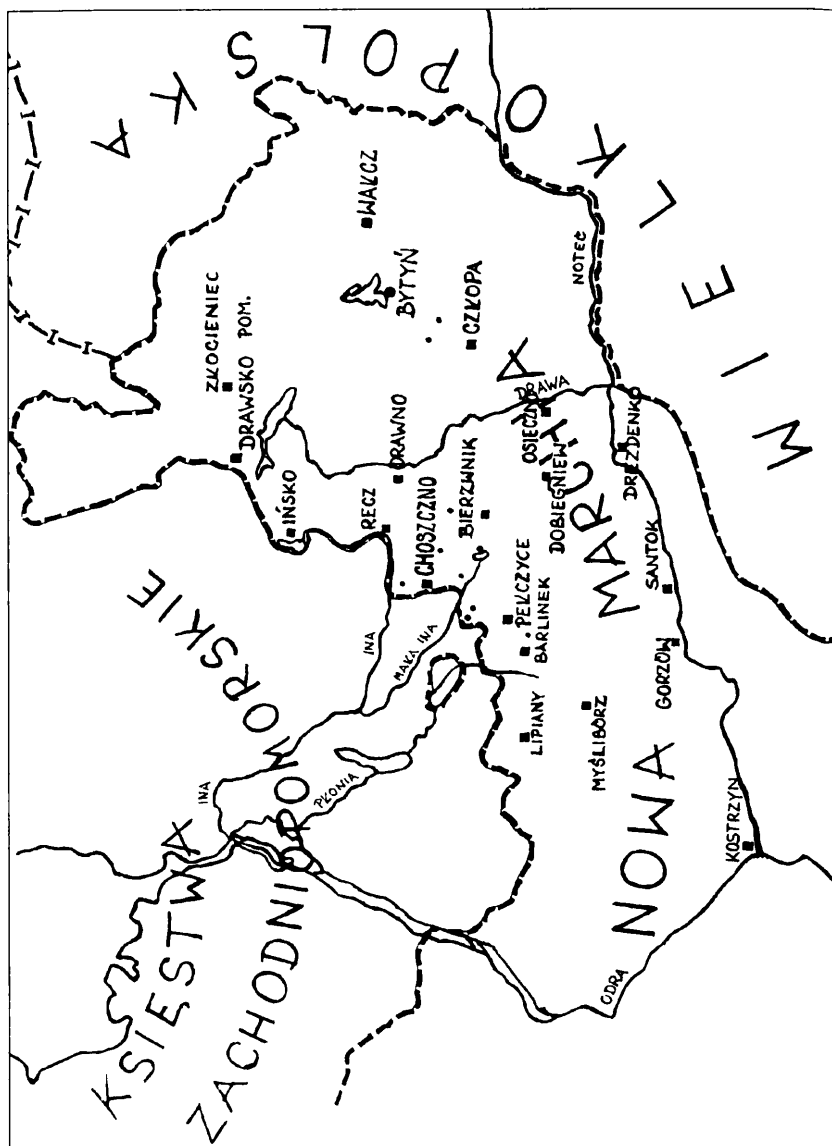
W początkach XV wieku posiadłości Hagenów ucierpiały wskutek najazdów polsko-pomorskich. W czasie walk mógł zginąć Johan (†1410).⁶⁷

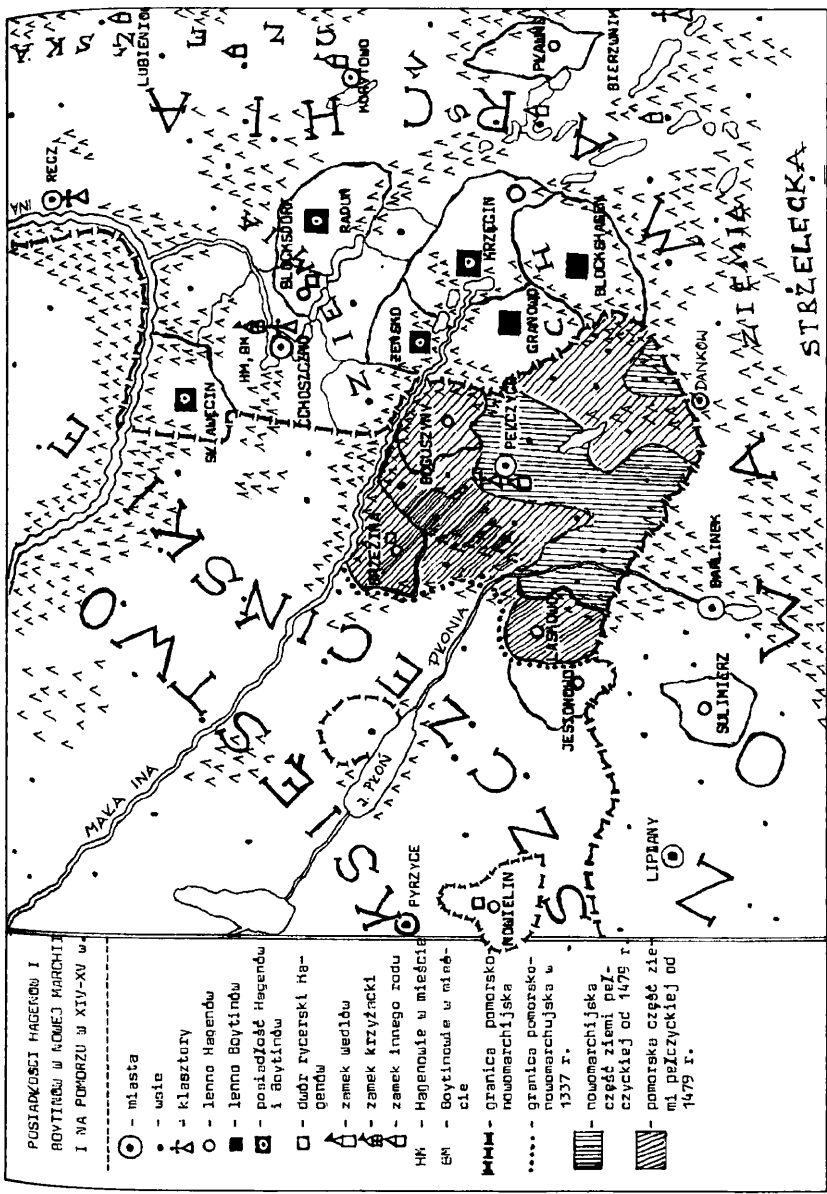
W latach 1411-14 zniszczono posiadłości Hanusza Hageny oraz Krzęcina – siedzibę Markwarda, Hansa (braci?) i jeszcze jednego Markwarda. Latem 1417 roku wójt Nowej Marchii informował wielkiego mistrza, iż od najazdu polskiego starosty, Arnolda v. d. Borne (Brodzkiego), ucierpiały ponownie posiadłości Hanusza Hageny.⁶⁸

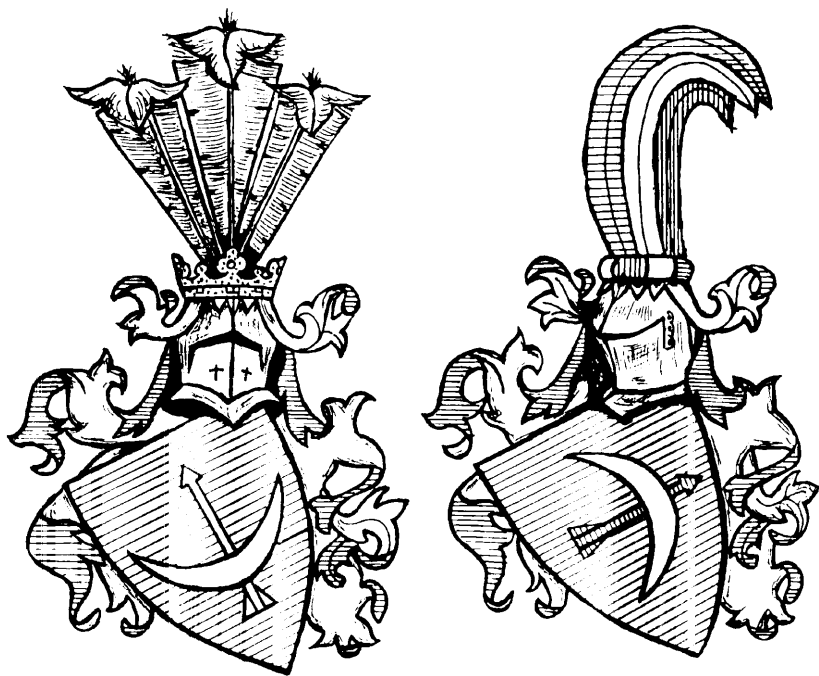
Hans i Hanusz to zapewne ten sam rycerz z Krzęcina, odnotowany w gronie rycerzy nowomarchijskich z okolic Choszczna w 1433, potem od 1455 do 1458 roku.⁶⁹ W tym samym 1458 roku wymieniono obok Hansa jeszcze Gerarda Hageny.⁷⁰ W Nowielinie w 1445 roku swoją siedzibę miał nadal Markward, a w 1499 – Jerzy v. d. Hagen.⁷⁰ Może to ten sam rycerz, którego odnotowano tutaj jeszcze w 1540 roku.⁷¹ W Choszcznie Hagenowie mieszkali do początków XVII w.⁷²

Pomorsko-nowomarchijska linia Hagenów używała w herbie półksiężyca odwróconego barkiem w lewo, przestrzelonego strzałą pomiędzy gwiazdami. Najstarsza pieczęć z 1540 roku ujawnia w godle średniowiecznym Hagenów tylko przestrzelony strzałą księżyc, bez gwiazd. Opierając się na późniejszych herbarzach możemy odtworzyć herb w barwach: w polu błękitnym srebrny księżyc, przestrzelony złotą lub czerwoną strzałą.⁷³ Jest to herb pod względem barw i symboli bardzo podobny do polskiego herbu Drogosław, takiego jaki był używany przez rodzinę Bojtinów.⁷⁴ Z powyższego materiału wynika, że więzi rodzinne zadziergnięte pomiędzy Bojtinami, odłamem wielkopolskich Drogosławów, a niemieckim rodem von dem Hagen przejawiały się w trzech płaszczyznach. Po pierwsze – wzajemnie dziedziczono dobra lub sprzedawano je tylko w obrębie krewnych. Transakcje takie miały miejsce między 1347 a 1373 rokiem i objęły one trzy pokolenia. Przedstawiciele obu rodzin razem zamieszkiwali w Krzęcinie, Raduniu i Żeńsku. Trochę mniej pokrewieństwo zaznaczyło się w imiennictwie. Można pod wpływem Bojtinów Hagenowie przyjęli miano Janka (Janeckin), a Bojtinowie pod wpływem Hagenów-imiona Henning i Henryk?⁷⁵ Wreszcie po trzecie – związek rodzinny doprowadził do upodobnienia się herbów obu rodzin. Był on w obu przypadkach Drogosławem.⁷⁶

Nowa Marchia w I połowie XIV w.

Herby spokrewnionych rodzin v. Bojtin i v. d. Hagen
w średniowieczu

Herb rodziny von dem Hagen od XVII wieku

Tablica genealogiczna rodziny von dem Hagen (Indagine)

TEODORYK V de INDAGINE - rycerz meklemburski w 1291 r.

HENNING II (JOANNES)
de Indagine (Hagen) ur.
kon. XIII w. -fm. 25 XI
1333/13 V 1337, wsp.
w l. 1313-1333 w. Bo-
guszynach, Krzęcinie,
Raduniu, Sławęcinnie,
Laskowie, Blocksdorf,
Jesionowie i Nowielinie
x? N. córka Jakuba z
Bytynia h. Drogosław

WICHMANI
de Indagine
rajca pelczy-
cki w 1315 r.

HENRYK V
de Indagine
wsp. w Las-
kowie 1320-
1321

HENCZEKIN
de Indagine wsp.
1321-1337 w Las-
kowie, Blocksdorf,
Krzęcinie i Zensku,
x przed 1322 Gertruda

LUDWIK I
de Indagine
wsp. 1321-1359
w Choszczynie
i Laskowie

GOTFRYD I
v.d.h., rycerz
nowomarch.
w 1350 r.

MARKWARD V
v.d.H.
wsp. 1350
Laskowo

GERTRUDA
v.s.H.
+przed 1358
x ok. 1348
Piott v.
Schultebohte

TEODORYK VI
v.d.H.
wsp. 1350
Laskowo

HENNING III
v.d.H.
wsp. 1350-60
w Brzezinie

GOTFRYD II
v.d.H., wsp.
1320-88 w
Lunenburgu

MARKWARD V
v.d.H.
wsp. 1350
Laskowo

BERND V
wsp. 1380
w Choszczynie

OTTO I v. d. Hagen
giermek, wsp. 1337-1358
(ur. 1320? -+1358/9)
Krzęcin, Raduń, Sławęcinn

MIKOŁAJ v.d.H.
wsp. 1356-1406
w Zensku, Radu-
niu i Klasztorzem
(soltyś)

JANEK (JANECKIN
HANS, JOHANN),
v.d.H. wsp. 1359-
1410 w Choszczynie,
Zensku, Nowielinie,
Jesionowie

KUNEGUNDA
v.d.H. mniszka
klasz. cysters.
w Pelczycach
w 1375

GERARD
v.d.H.
wsp. 1373-
1375 w
Zensku

MELCHIOR BOLTE
v.d.H.
wsp. 1372, 1392

MARKWARD VI LUDWIK II
v.d.H. wsp. 1392-
-1400 w Sulimie-
rza, Krzęcinie,
Zensku, Brzezinie,
Nowielinie

OTTO II v.d.H.
wsp. 1394-1420

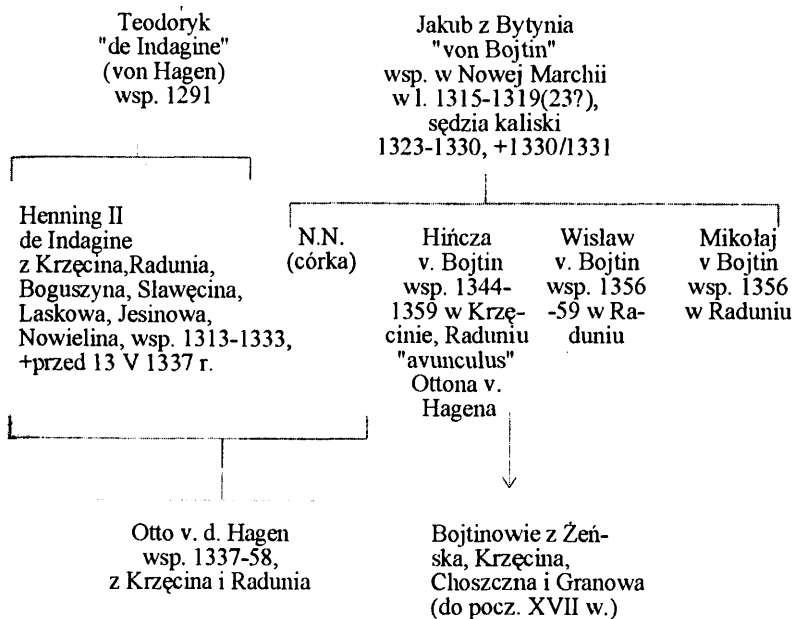
HANUSZ (HANS)
wsp. 1411-58
w Krzęcinie

MARKWARD VII
wsp. 1411/1445
w Krzęcinie

GERARD wsp. 1458
rycerz nowomarch.

GEORG v.d.H.
w Nowielinie 1490-1540

Tablica genealogiczna: Pokrewieństwo Hagenów i Bojtinów

Przypisy

1. H.Schieckel, Herrschaftsbereich und Ministerialität der Markgrafen von Meisen im XII und XIII Jahrhundert. Untersuchungen über Stand und Stammert der Zeugen markgräflichen Urkunden, Köln 1965, s. 107-108 i n. Podwójne nazwisko rodzina wzięła od swej głównej siedziby.
2. W latach 1249-51 w otoczeniu księcia legnickiego Bolesława Rogatki wystąpił Volrad II de Indagine. Powrócił jednak do rodzinnej siedziby w okolicy Lipska, gdzie razem z bratem Henrykiem II został odnotowany w dokumentach Wettynów z lat 1251-54. M. Cewiński, Rycerstwo śląskie do końca XIII wieku. Biogramy i rodowody, Wrocław 1982, s. 204, C. 915. Innego przedstawiciela rodziny Hagenów odnotowano na Dolnym Śląsku w końcu XIII wieku. Jan de Indagine, kantor wrocławskiej kolegiaty był w latach 1295-1300 kanclerzem księcia głogowskiego Henryka III. R. Zerlik, Dokumenty i kancelaria Henryka III księcia głogowskiego. Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 643, Wrocław 1984, s. 68-69, 92. J. Mularczyk, Władza książęca na Śląsku w XIII wieku. Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 603, Wrocław 1984, s. 173.
3. R. Klempin, Matrikeln und Verzeichnisse der Pommerschen Ritterschaft vom XIV bis in das XIX Jahrhundert, Berlin 1863, s. 115-116. Za tym autorem przyjąłem numerację poszczególnych członków rodziny von dem Hagen (Indagine) i na tej podstawie kontynuuję ją dalej odnośnie innych jej przedstawicieli.
4. Tamże, s. 116.
5. Wśród nazw miejscowości, które brały początek w nazwiskach właścicieli możemy wymienić np. Nadarzyn – Billerbeck (von Billerbeck), Płotno – Blanckensee (von Blanckensee?), Pełczyce – Bernstein (von Behr), Bolewice – Beerfelde (von Behr), Drawno – Neuwedel (von Wedel), Sicks – Altenwedel (von Wedel), Nosowo – Güntesberg (von Güntesberg), Blockshagen, Blocksdorff (von Block), Jagów – Jagow (von Jagow), Żydowo – Siede, Sydow (von Sydow), Lubieniów – Liebenow (von Liebenow), Płociczno – Spechtsdorf (von Speck, Specht), Żabicko – Seegefelde (von Segefheldt), Radlice – Schultendorf (von Schutte) oraz wiele innych.

6. Codex diplomaticus Brandenburgensis, hrsg. A. D. Riedel, seria A, Berlin 1838-1869, Bd. XIX, s. 449. (Dalej C D B) J. M. Piskorski, Kolonizacja wiejska Pomorza Zachodniego w XIII i w początkach XIV wieku na tle procesów osadniczych w średniowiecznej Europie, Poznań 1990, s. 98, 139.
7. Repertorium der in Kgl. Staatsarchive zu Königsberg und Preussischen befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark, besrb., E. Joachim, hrsg. P. v. Niessen. „Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark”, Heft III, Landsberg 1895, s. 33, nr 170.
8. Tamże, s. 2, nr 7.
9. Pommerscher Urkundenbuch, (dalej PUB), Stettin-Köln 1868-1961, t. VI, s. 426.
10. Repertorium..., s.2, nr 7; H. v. Wedel, Geschichte des schlossgesessenen Geschlechts der Grafen und Herren von Wedel (1212-1402), Leipzig 1894, s. 246, PUB, VI, s. 426
11. CDB, A. XVIII, s. 74.
12. Tamże.
13. Tamże, s. 75; B I, s. 374; G. Winter, Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus askanischen Hause, Berlin 1933, s. 678, nr 2427.
14. PUB, V, s. 408.
15. Reperatorium, s. 3, nr 10.
16. W 1313 roku Hagenowie posiadali tutaj 66 łanów, zatem w 1319 roku ich lenno uległo zmniejszeniu. Prawdopodobnie owych 6 łanów trzymała już inna rodzina. W 1315 roku wspomniano w Lubieniowie rycerza Mikołaja z Radunia, którego przynależność rodowa nie jest znana. Może był to Mikołaj Boytin, brat Hińczy, wiemy, że w Raduniu posiadał lenno w 1359 roku. Rodzina Boytinów w Raduniu miała prawdopodobnie lenno ok. 1347 roku. Do 1359 roku miał tutaj jeszcze posiadłość Arnold Swann. Tamże, s. 8, nr 35.
17. Tamże; CDB, A. XVIII, s. 103-104; H. v. Wedel, Geschichte..., s. 278.

18. CDB, B I, s. 448; A Czacharowski, Społeczne i polityczne siły w walce o Nową Marchię w latach 1318-1373, ze szczególnym uwzględnieniem możnowładztwa nowomarchijskiego, Toruń 1968, s. 38.
19. Repertorium, s. 3, nr 13.
20. CDB, A XIX, s. 457-458; Repertorium, s. 4, nr 17.
21. R. Klempin, s. 116.
22. CDB, A XIX, s. 457, 458; Repertorium, s. 4, nr 17.
23. „Nos Hentzekinus, miles de Indagine, presentibus..., Ghertrudies nostre uxoris...”. CDB, A XIX, s. 458. Świadkiem nadania był Ludwik de Indagine.
24. CDB, XIX, s. 458; Ziemia Choszczeńska, red. S. Laska, Szczecin 1976, s. 51.
25. E. Rymar, Ród Drogosławiców – Bojtinów w Nowej Marchii i Wielkopolsce, w powiązaniu z zabiegami Władysława Łokietka o odzyskanie ziem zanoteckich, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza”. T. XVI, z. 1, Warszawa-Poznań 1985, s. 34.
26. Tamże, s. 35.
27. PUB, VI, s. 155; VII, s. 84-85; Henning był fundatorem ołtarza w kościele w Gryfnie.
28. CDB, II, s. 344; E. Rymar, s. 39, 40, 43.
29. A. Czacharowski; s. 115-116.
30. Tamże, s. 115.
31. PUB, VIII, nr 5076.
32. CDB, XIX, s. 459.
33. Repertorium, s. 5, nr 21.
34. PUB, V, nr 152, 5368.
35. Repertorium, s. 7, nr 33; CDB, A XIX, s. 41; H. v. Wedel, s. 246.

36. O. Balzer, *Genealogia Piastów*, Kraków 1895, s. 144; E. Rymar, *Krewni i powinowaci książąt pomorskich w źródłach średniowiecznych (XII – XVI w.)*, „Materiały Zachodniopomorskie”, T. XXXI, Szczecin 1985, s. 232.
37. E. Rymar, *Ród...*, s. 29.
38. A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992, s. 63.
39. *Repertorium*, s. 5, nr 21; Obok Ottona de Indagine, odnotowano w Raduniu 13 maja 1337 Henczekina de Indagine „zu Cranczyn”.
40. *Tamże*, s. 6, nr 25.
41. CDB, A XIX, s. 457-458.
42. A. Czacharowski, s. 100.
43. *Repertorium*, s. 5, nr 21; Arnold był kuzynem Wedłów z Korytowa i Drawna, zwierzchników lennych Hagenów.
44. *Tamże*, s. 6, nr 25.
45. H. v. Wedel, s. 246.
46. *Repertorium*, s. 7, nr 34.
47. *Tamże*, s. 8, nr 36.
48. *Tamże*, s. 10, nr 47.
49. E. Rymar, *Czy książę szczeciński Otto I prowadził w 1302 roku wojnę z Brandenburgią?* „Przegląd Zachodniopomorski”, R. 1988, z. 1-2, s. 544.
50. CDB, A. VIII, s. 32-33.
51. PUB, VIII, s. 123.
52. CDB, A XIX, s. 458.
53. J. M. Piskorski, *Inwentarze posiadłości klasztoru kołbackiego w 1348 roku*. „Roczniki Historyczne”, R. LIII, Warszawa-Poznań 1990, s. 161.
54. E. Rymar, *Opactwo cysterskie w Bierzwniku. Rozwój uposażenia i osadnictwa*. „Przegląd Zachodniopomorski”, T. XV, R. 1971, z. 3, s. 46-47.

55. J. M. Piskorski, *Inwentarze*, s. 161.
56. F. Dreger, *Codex Pomeraniae diplomaticus*, t. X nr 1880.
57. *Repertorium*, s. 8, nr 37.
58. *Tamże*, s. 10, nr 45, 47.
59. *Tamże*, s. 11, nr 48.
60. R. Klempin, s. 116.
61. *Repertorium*, s. 14, nr 66.
62. R. Klempin, s. 116; A. Ledebur, *Adelslexicon der Preussischen Monarchie*, Berlin 1855, t. II, s. 309.
63. *Geschichte des Geschlechts von der Osten Urkundenbuch*, hrsg., O. Grotefend, Stettin 1914, t. I, s. 294, 296.
64. *Repertorium*, s. 131, nr 744; s. 65, nr 359.
65. *Tamże*, s. 30, nr 157.
66. *Tamże*, s. 33, nr 170.
67. CDB, A I, s. 7, 493; III, s. 217; D, s. 36.
68. *Repertorium*, s. 65, nr 359.
69. *Tamże*, s. 131, nr 744.
70. E. H. Kneschcke, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon im Vereine mit mehreren Historikern herausgegeben*, Leipzig 1860, t. II, s. 141. W Nowielinie mieszkali jeszcze w XVIII wieku. H. v. Sydow, *Genealogie der Familie v. Sydow*, Dobberphul 1877, s. 40.
71. E. H. Kneschcke, s. 141.
72. W spisach mieszczan w 1599 i 1623 roku wymieniony jest Joachim Hagen. K. Berg, *Arnswalde im 16 Jahrhundert*, „*Schriften d. Vereins für der Geschichte d. Neumark*”, Landsberg, t. 1 1902, t 2 1904.
73. I. T. Bagmihl, *Pommersches Wappenbuch*, Stettin 1845, t. II, tabl. VI; E. H. Kneschcke, s. 141; R. Klempin, *Matrikeln*, s. 115-116; O. Grotefend, *die Embleme der Siegel, Wappen und Helmzierern des pommerschen Adels*, *Baltische Studien* 19 (1916), s. 87, 114, 174; A. Ledebur, *Adelslexicon*, s. 309.

74. A. Mülverstedt, Abgestorbener Adel der Preussischen Provinz Pommern, Nürnberg 1894, s. 10, tabl. 5; S. Krzyżanowski, Słownik heraldyczny dla pomocy w poszukiwaniach archeologicznych, Kraków 1870, s. 18-19.
75. Repertorium, s. 10, nr 47; s. 46, nr 244; CDB, A, XVIII, s. 24, s. 32; R. Klempin, s. 115-116.
76. Od Red.: Tezy swojego atrykułu Autor ilustruje 2 tablicami genealogicznymi, 2 mapkami oraz rekonstrukcjami herbów i pieczęci omawianych rodów – s. 66-71.

